

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงในโลกศตวรรษที่ 21

Innovative Leadership and the Dynamics of Change in the 21st Century

ปภาพินท์ นียมพันธ์¹ และ สาโรจน์ เฒ่าวงศากุล²

Papapin Niyompun¹ and Saroch Pauwongsakul²

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: ¹papapin.niy@knac.th; ²sengcomm@kru.ac.th

Received October 16, 2025; Revised December 10, 2025; Accepted December 18, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์ประกอบสำคัญในการสร้างศักยภาพของผู้นำภายใต้พลวัตการเปลี่ยนแปลงในโลกศตวรรษที่ 21 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร และความท้าทายด้านคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริหารที่มุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์โดยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล 2) ด้านบทบาทและหน้าที่ และ 3) ด้านสังคมและการทำงานร่วมกัน ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษา เสริมสร้าง ความได้เปรียบในการแข่งขันและเตรียมความพร้อมผู้เรียนให้มีความพร้อมสำหรับศตวรรษที่ 21 เพื่อตอบสนองต่อการทำงานในอนาคต และนำพาประเทศสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, พลวัตการเปลี่ยนแปลง, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The purpose of this article is to present the concept of innovative leadership of school administrators and the essential components for developing leadership potential amidst the dynamics of change in the 21st century. Technological advancement, demographic shifts, and increasing challenges in educational quality constitute critical factors. The analysis indicates that innovative leadership encompasses both the attributes and behaviors of administrators who foster creative transformation. This framework comprises three core components: 1) personal attributes, 2) functional roles and responsibilities, and 3) social and collaborative dimensions. Innovative leadership serves as a vital

mechanism for driving educational institutions, enhancing competitive advantage, and equipping learners with 21st-century skills to respond to the evolving demands of the future workforce and to lead the nation toward sustainable development.

Keywords: Innovative Leadership, Dynamics of Change, 21st Century

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการปฏิวัติทางดิจิทัล (Digital Revolution) ที่เทคโนโลยีและการสื่อสารมีความก้าวหน้าแบบก้าวกระโดด ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตาม การศึกษายังคงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เมื่อ มนุษย์ได้รับการศึกษาส่งผลให้มีองค์ความรู้ ทักษะ อันเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมของประเทศ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 1 บททั่วไป มาตรา 6 ได้ กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายสติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข(กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 3) อีกทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ที่มีเป้าหมายและทิศทางในการจัดการศึกษา ของประเทศโดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มี คุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการ ทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา, 2560, หน้า ก) และจากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – พ.ศ. 2580) ที่มุ่งเน้นเป้าหมายใน การพัฒนาประเทศระยะยาว ในด้านของการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ กำหนดให้ มี การพัฒนามนุษย์ในทุกมิติตลอดทุกช่วงวัย เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณภาพ มีทักษะ ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูงและ มีความเป็นนวัตกรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

แต่จากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบการจ้างงานในอนาคต องค์การ World Economic Forum (WEF) ได้เผยแพร่รายงานล่าสุดในหัวข้อ “อนาคตของงาน ปี 2025 (Future of Jobs Report 2025)” ซึ่งระบุว่า แรงงานในอนาคตจำเป็นต้องมีทักษะสำคัญหลายด้าน อาทิเช่น ทักษะ ด้านเทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การปรับตัวให้ทันกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลา ตลอดจนทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ความฉลาดทางอารมณ์ และความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถแข่งขันและเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในอนาคตได้อย่างแท้จริง (กรุงเทพธุรกิจ, 2568) ในขณะที่โครงสร้างประชากรช่วงปี พ.ศ. 2553 – พ.ศ. 2574 มีแนวโน้มลดลงอย่าง ต่อเนื่องในทุกช่วงวัยซึ่งเป็นผลจากอัตราการเกิดที่ลดน้อยลง ในขณะที่ประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป (ผู้สูง วัย) มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประเทศเริ่มเข้าสู่สังคมสูงวัย จากปัญหาโครงสร้าง

ประชากรนี้จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมเนื่องจากอัตราการพึ่งพิงเพิ่มสูงขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งจากรายงานสถานการณ์โครงสร้างประชากรในประเทศไทย จึงพบว่าจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2537 มีผู้สูงอายุร้อยละ 6.8 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.6 ในปี พ.ศ. 2564 และผลการสำรวจ ปี พ.ศ. 2567 พบว่า มีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งผู้สูงอายุในประเทศไทย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563, หน้า 14) ขณะที่การจัดการศึกษาของไทยยังคงพบปัญหาและข้อจำกัดที่ส่งผลให้การศึกษาของไทยยังไม่ก้าวหน้า ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ความเหลื่อมล้ำในการจัดการเรียนรู้ สะท้อนจากผลการทดสอบการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล หรือ PISA (Programme for International Student Assessment) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาในการเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีศักยภาพหรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รายงานผลการประเมิน PISA 2022 ของประเทศไทย ที่พบว่าคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และการอ่านลดลงเมื่อเทียบกับผลการประเมิน PISA 2018 และเมื่อวิเคราะห์ผลคะแนนตามสังกัดการศึกษาและกลุ่มโรงเรียน พบว่าช่องว่างที่กว้างมากของคะแนนระหว่างนักเรียนกลุ่มสูงกับนักเรียนกลุ่มต่ำ โดยผลคะแนนในปี 2022 เป็นผลคะแนนที่ต่ำลงมากที่สุดในรอบ 20 ปี (สถาบันส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566) ซึ่งผลการประเมินที่ได้ดังกล่าว เป็นตัวบ่งชี้ที่บ่งชี้ถึงคุณภาพการศึกษาของประเทศรวมทั้งคุณภาพของบุคลากรในประเทศ และยังถูกใช้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการจัดลำดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจและความน่าลงทุนของประเทศ

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น สถานศึกษาจึงเป็นแหล่งสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีบทบาทหลักในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้เกิดแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำในการกำหนดทิศทางเชิงนโยบาย วางแผนเชิงกลยุทธ์ และกำกับขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษา อันเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานในอนาคต ในการนี้ ผู้บริหารจำเป็นต้องแสดงออกถึงภาวะผู้นำที่แสดงถึงความสามารถของบุคคลที่จะนำผู้อื่น โดยการใช้ทักษะการสื่อสารหรือการใช้อิทธิพลในการจูงใจ ชักจูงให้ผู้อื่นหรือผู้ตามเกิดความไว้วางใจ ยอมรับ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามความประสงค์นั้นด้วยความเต็มใจ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ (นฤมล จิตรเชื้อ, 2560) ซึ่งจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพโดยส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมในด้านการบริหารและจัดการศึกษา รวมถึงการพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัยทางการศึกษา (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ (พ.ศ. 2560–2579) ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ได้กล่าวถึง การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยมีเป้าหมายใน

การพัฒนากำลังคนให้มีทักษะที่จำเป็นและสมรรถนะที่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานรวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทั้งนี้ยังเป็นไปตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันซึ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถในการผลิตและใช้นวัตกรรมเพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศ

ด้วยเหตุนี้ ภายใต้ผลการประเมิน PISA ที่ต่ำลงและพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผู้เขียนจึงให้ความสนใจในเรื่อง “นวัตกรรม” ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว สอดคล้องกับการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศสู่การเป็น “ประเทศไทย 4.0” โดยมุ่งเน้นการผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในบริบทสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้และสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ทั้งในด้านการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและการทำงานร่วมกับผู้อื่น การส่งเสริมด้านนวัตกรรมในสถานศึกษาไม่เพียงแต่ยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเยาวชนในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกยุคใหม่ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารจึงเปรียบเสมือนผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานเพื่ออนาคตของผู้เรียน ดังนั้นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) ของผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีความสำคัญ ในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้แตกต่างจากเดิมที่เป็นมา เพื่อเป็นผู้นำในการสร้างแนวคิดด้านนวัตกรรม นำพาองค์กรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพเท่าทันต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น บทความวิชาการฉบับนี้ จึงมุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและองค์ประกอบสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ท่ามกลางพลวัตการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

ความหมายผู้นำเชิงนวัตกรรม

นักวิชาการและนักวิจัยได้ให้ความหมายผู้นำเชิงนวัตกรรมไว้อย่างหลากหลาย อรอนงค์ ไรจน์ วัฒนบุญย์ (2554) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม หมายถึง คุณลักษณะของผู้นำ ที่ใช้สมรรถนะบุคลิกภาพ บทบาทและทักษะทางสังคมของตน เพื่อขับเคลื่อนให้บุคลากรสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าให้แก่องค์กร สอดคล้องกับ สุกัญญา แซ่มช้อย (2562) อธิบายว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม คือ ความสามารถในการรับรู้และตระหนักต่อรายละเอียดของเหตุการณ์ วิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างลึกซึ้ง เปิดรับแนวคิดใหม่ พร้อมทั้งกล้าที่จะแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ และสามารถนำแนวคิดเดิม

มา ต่อยอดเพื่อพัฒนาแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาหรือสร้างสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้ง กุลชลี จงเจริญ (2562) ระบุว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม คือ การแสดงออกถึงคุณลักษณะของผู้นำที่มี สมรรถนะ บุคลิกภาพ และบทบาทที่สามารถเข้าถึงและเข้าใจกับปัญหาหรือโอกาสที่ซับซ้อนได้อย่างดี ค้นหามาตรการใหม่ในการดำเนินงาน มุ่งเน้นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีภายในกลุ่ม มีบุคลากรที่มีคุณภาพ และความไว้วางใจกัน รวมทั้งใช้กระบวนการสร้างสรรค์บริบทเชิงนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนให้บุคลากรสร้าง นวัตกรรม เพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตและการบริการอย่างสร้างสรรค์ จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม หมายถึง ความสามารถและคุณลักษณะของผู้นำ ที่เข้าใจกับ ปัญหา เปิดรับแนวคิดใหม่ สามารถค้นหาแนวทางในการดำเนินงานหรือนำแนวคิดเดิมมาต่อยอดพัฒนา เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและขับเคลื่อนบุคลากรให้สามารถคิดสร้างสรรค์ รวมถึงสร้างสัมพันธภาพที่ดี ภายในองค์กร อันนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมที่เพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้แก่องค์กรได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่กล่าวมานี้ ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะผู้นำองค์กรทางการศึกษา จำเป็นต้องแสดงถึงคุณลักษณะของผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ โดยแสวงหาแนวทางใหม่หรือต่อยอด แนวคิดเดิมเพื่อสร้างนวัตกรรมให้แก่องค์กรที่เสริมสร้างศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของ องค์กร ตามที่ ลูตินันท์ นันทะศรี และคณะ (2563) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในการนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาทั้งนวัตกรรมการจัดการ นวัตกรรมการทำงาน และนวัตกรรมการนำ โดยจงใจให้ผู้บริหาร การศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา นำความรู้ ทักษะ กระบวนการหรือวิธีการต่าง ๆ มาใช้ให้เกิด ประโยชน์ในการบริหารและการจัดการศึกษา โดยมีพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ที่ประกอบด้วย ด้านการมี วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม ด้านการมีทักษะการคิด สร้างสรรค์นวัตกรรม ด้านการแสดงบทบาทและหน้าที่เชิงนวัตกรรม และด้านการมีบุคลิกภาพเชิง นวัตกรรม ในขณะที่ กรรวิ โปธิ์ทอง และคณะ (2566) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหาร สถานศึกษา หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำนวัตกรรม มาใช้ในการบริหารจัดการการทำงาน การนำทีม โดยการจงใจให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ขับเคลื่อนให้เกิดแนวคิด แนวทางการดำเนินการใหม่อย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและ เกิดประโยชน์แก่องค์กร

จากความหมายดังกล่าว จึงสรุปภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาได้ว่า ภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ในการนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การทำงาน และการนำบุคลากร โดยมุ่งสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดการคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และนำแนวทางใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อองค์กร อย่างยั่งยืน

ความสำคัญของผู้นำเชิงนวัตกรรม

ผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวหน้าและปรับตัวในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กุลชลี จงเจริญ (2562) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสำคัญต่อการบริหารงานของบุคลากรในองค์กรเป็นอย่างยิ่ง โดยช่วยกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน มีเป้าหมายร่วมกันในการทำงาน สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรทำงานเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กร นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อองค์กรในการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและในเชิงคุณภาพของผลผลิต และช่วยในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิธีการสร้างสรรค์อย่างมีกลยุทธ์ ขณะเดียวกัน ปวีณา กันถิน (2560) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากเป็นคุณลักษณะที่สำคัญซึ่งส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมและสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อช่วยในการบริหารสถานศึกษาตามยุทธศาสตร์การพัฒนามาให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการสร้างและพัฒนา และเป็นแรงผลักดันสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาอยู่เสมอเพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพตามโลกที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา รวมไปถึง อนุสรณ์ สุวรรณวงศ์ (2559) เน้นย้ำว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสำคัญและจำเป็น เนื่องจากองค์กรไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงได้ และการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกับองค์กรใดองค์กรหนึ่งหรือแม้กระทั่งองค์กรที่ประสบความสำเร็จมาแล้ว ก็ต้องปรับเปลี่ยนเช่นกัน การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันถ้ามองมุมกลับ คือ การสร้างโอกาสใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนมุมมองหรือทัศนคติทั้งในระดับองค์กรและระดับบุคคล ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม จากความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนองค์กร เพราะช่วยกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเป้าหมายร่วมกันและพร้อมที่จะปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมนี้จะสามารถกำหนดทิศทางกลยุทธ์ เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ เต็มโตและดำรงอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมถือเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนองค์กรให้พัฒนา โดยภาวะผู้นำนี้จะสะท้อนถึงการสร้างสรรค์ การเปลี่ยนแปลง และการบริหารจัดการที่มีวิสัยทัศน์ เพื่อให้องค์กรเท่าทันต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงมีองค์ประกอบที่นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้รายละเอียดไว้ดังนี้

อรอนงค์ โรจนวิวัฒนบุลย์ (2553) ระบุว่า องค์ประกอบของคุณลักษณะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่สำคัญประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านบุคลิกภาพ (Personality) ประกอบด้วย คุณธรรมของผู้บริหาร การเป็น

แบบอย่างที่ดี กล้าเสี่ยง กล้าเปลี่ยนแปลงโดยอยู่บนพื้นฐานของควมมีเหตุผล ศึกษาข้อมูลแล้วตัดสินใจ ด้วยเหตุผล มีความกระตือรือร้น ใฝ่เรียนรู้ และมีจิตใจเปิดกว้างเป็นผู้รับฟังที่ดี 2) ด้านทักษะ (Skills) ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบการทำงานระบบเดิม เปลี่ยนวิธีคิดของคนในองค์กรมุ่งสู่เป้าหมาย มีความคิดสร้างสรรค์ ริเริ่มกระทำสิ่งใหม่โดยการเรียนรู้ นำมาซึ่ง การผลักดันให้เกิดผลลัพธ์ต่อองค์กร อีกทั้งมีทักษะการแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดสถานการณ์ ซึ่งบทบาทการ เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับคนในองค์กรทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวผู้นำองค์กรและสร้าง ความไว้วางใจ 3) ด้านบทบาทหน้าที่ (Roles) เป็นผู้ริเริ่มความคิด ชี้แนะแนวทางในการพัฒนานวัตกรรม และแนวทางปฏิบัติให้คนในองค์กร พัฒนาความคิดของบุคลากร การเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้นำที่มีส่วน ร่วมกับคนในองค์กร สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนานวัตกรรม เป็นผู้อำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นในการพัฒนาคนให้พร้อมต่อการสร้างนวัตกรรม ให้รางวัลความสำเร็จ เมื่อมีการพัฒนานวัตกรรมที่นำไปใช้ได้จริงเพื่อสร้างเสริมกำลังใจและกระตุ้นให้เกิดการคิดค้นเพิ่มขึ้น 4) ด้านทางสังคม (Social Characteristics) ประกอบด้วย การตั้งใจ โหม่งน้ำให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ใช้การสื่อสาร อย่างมีประสิทธิภาพ ชัดเจน ชวนใจผู้อื่นรู้และเข้าใจสามารถปฏิบัติตามได้ การเป็นผู้นำที่มีวุฒิภาวะ ทางอารมณ์สามารถควบคุมอารมณ์เมื่อเกิดสถานการณ์ต่าง ๆ เข้ามา การมีความรับผิดชอบต่อสังคมเป็น ผู้ให้ มีจิตสำนึกที่ดีที่เห็นถึงประโยชน์ที่ไม่ใช่เฉพาะส่วนตน การสร้างเครือข่ายและสายสัมพันธ์ทำให้เกิด ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หากผู้นำมีองค์ประกอบครบทั้ง 4 ด้าน จะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ นวัตกรรมซึ่งเป็นพื้นฐานการนำองค์กรไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมได้ต่อไป สอดคล้องกับ สุกัญญา แซ่มซ้อย (2562, หน้า 48) ที่กล่าวว่า ผู้นำในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อ นำพาองค์กรการศึกษาไปสู่ความสำเร็จ โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นสำหรับยุคปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องอาศัยภาวะผู้นำ ที่สำคัญ คือ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) บุคลิกภายใน ได้แก่ ความคิด สร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การคิดบูรณาการ มีจินตนาการรอบคอบ ซื่อสัตย์ มีจิตอาสา มีแรงบันดาลใจ และมีปฏิภาณไหวพริบ 2) บุคลิกภายนอก ได้แก่ คล่องแคล่วว่องไว เอาใจใส่ ความกระตือรือร้น และ การมีมนุษยสัมพันธ์ 3) การปฏิบัติงาน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งสู่จุดหมาย การเปลี่ยนแปลงความคิดสู่การปฏิบัติ การเลือกสรรข้อมูล การแก้ปัญหา รู้รายละเอียด ความพร้อม ในการปฏิบัติงาน ความสามารถในการเรียนรู้ การวางแผน การจัดการกับอุปสรรค พัฒนาตนเอง ความ กล้าเสี่ยง ความกล้าเปลี่ยนแปลง และการยอมรับความล้มเหลวหรือผิดพลาด 4) มิตรสัมพันธ์ ได้แก่ มีจิตใจเปิดกว้าง การมีส่วนร่วม การถ่ายทอดความรู้ การสร้างบรรยากาศสังคมแห่งการเรียนรู้ เปิดอิสระ ทางความคิด ความเข้าใจลักษณะของบุคคล การทำงานเป็นทีม ดูแลติดตามให้คำแนะนำ การให้รางวัล ความสำเร็จ และการพัฒนาบุคลากร จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญหลายด้าน ทั้งด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลที่แสดงถึงความกล้า เปลี่ยนแปลง การมีวิสัยทัศน์ มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ มุ่งเน้นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่และสามารถ

แก้ปัญหาได้เมื่อเกิดสถานการณ์ ด้านบทบาทหน้าที่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีและสนับสนุนให้บุคลากรเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และด้านการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ช่วยจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนี้จะส่งผลให้ผู้นำสามารถนำพาองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จได้

องค์ความรู้จากการศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมท่ามกลางพลวัตการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนองค์กร โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงในโลกศตวรรษที่ 21

- 1) ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล โดยการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนความสามารถในการบริหารจัดการอุปสรรคและความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานของเหตุผล
- 2) ด้านบทบาทและหน้าที่ ในการเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้อำนวยความสะดวก และริเริ่มแนวทางใหม่ในการปฏิบัติงาน
- 3) ด้านสังคมและการทำงานร่วมกัน ที่มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสื่อสาร เพื่อการจูงใจ และการเสริมสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในองค์กรร่วมกัน

สรุป

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมถือเป็นความสามารถสำคัญของผู้นำในการสร้างสรรค์และนำพาองค์กรก้าวข้ามขีดจำกัดเดิมสู่การเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ท่ามกลางพลวัต

โลกในปัจจุบัน โดยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้บริหารที่ประกอบด้วย 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล โดยการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถมีทักษะการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ สามารถแก้ไขปัญหา จัดการกับอุปสรรค มีความกระตือรือร้น กล้าเปลี่ยนแปลง ตัดสินใจโดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล และการมีวิสัยทัศน์ เชิงนวัตกรรมในการนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) ด้านบทบาทหน้าที่ ในการเป็นแบบอย่างที่ดีและสนับสนุนให้บุคลากรเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้ริเริ่มความคิด ชี้แนะแนวทางในการพัฒนาและนำนวัตกรรมไปใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมกับบุคลากร อีกทั้งเป็นผู้อำนวยความสะดวก สะดวกสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นในการพัฒนาบุคลากรให้พร้อมต่อการสร้างนวัตกรรม และ 3) ด้านสังคมและการทำงานร่วมกัน การมีจิตใจเปิดกว้าง จูงใจ โน้มน้าวให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม เสริมสร้างบรรยากาศสังคมแห่งการเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์ที่ดี เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายเชิงนวัตกรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2568). *อนาคตงาน ปี 2025: ทักษะที่จำเป็น และกลยุทธ์ปรับตัวองค์กร*. สืบค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2568, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/tech/gadget/1162005>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. สืบค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2568, จาก <https://www.moe.go.th/พรบ-การศึกษาแห่งชาติ-พ-ศ-2542/>
- กรรวี โพธิ์ทอง และคณะ. (2566). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 7(3), 1013–1026.
- กุลชลี จงเจริญ. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฐิตินันท์ นันทะศร และคณะ. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 17(79), 11–20.
- นฤมล จิตรเชื้อ. (2560). บทบาทภาวะผู้นำในการพัฒนาองค์กรสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(2), 1738–1754.
- ปวีณา กัณธิน. (2560). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระราชรัฐ เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(3), 1833–1848.
- สถาบันส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). การแถลงข่าวผลการประเมิน PISA 2022. สืบค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2568, จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/news-21/>
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2562). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579)*. สืบค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2568, จาก https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*. สืบค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2568, จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2565/E/258/T_0001.PDF
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2567 (The 2024 survey of the older persons in Thailand)*. สืบค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2568, จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2025/20241209145003_27188.pdf
- อนุสรฯ สุวรรณวงศ์. (2559). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม*. สืบค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2568, จาก <http://www.trueplookpanya.com/knowledge/content/52233/-edu-t2s1-t2-t2s3>
- อรอนงค์ โรจน์วัฒนบุลย์. (2553). *การพัฒนาตัวแบบผู้นำเชิงนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.